

תקנות הבטיחות בעבודה (גיהות תעסוקתית ובריאות העובדים בכספית), התשמ"ה - 1985¹

בתוקף סמכותי לפי הסעיפים 173 ו-216 לפקודת הבטיחות בעבודה [נוסח חדש], התש"ל-1970,
אני מתקין תקנות אלה:

הגדרות

(תיקונים: התשמ"ו, התשנ"ג, התשנ"ט)

1. בתקנות אלה -

"כספית" - לרבות תרכובתיה האורגניות והאנאורגניות, וכן אמלגם ותערובות המכילות כספית מתכתית או תרכובות אורגניות ואנאורגניות של כספית, בכל צורה שהיא;

"עובד בכספית" - כל אדם החשוף לריכוז של כספית באויר העולה על מחצית החשיפה המשוקללת המרבית המותרת, או העובד בכספית בעבודה או בתהליך עבודה מן הנקובים בתוספת הראשונה, והוא עובד עבודה חלקית או מלאה חודש אחד בשנה לפחות, אלא אם כן קבע מפקח עבודה אזורי תקופה קצרה ממנה;

"חשיפה משוקללת מרבית מותרת" - הרמה המשוקללת המרבית של כספית באוויר, סמוך לאזור הנשימה של העובד, אשר עד אליה מותרת חשיפה של עובד במשך יום עבודה של 8 שעות מתוך יממה;

"חשיפה מרבית מותרת לזמן קצר" - הרמה המרבית של כספית באוויר, סמוך לאזור הנשימה של העובד, אשר עד אליה מותרת חשיפה של עד 15 דקות בכל פעם, לא יותר מ-4 פעמים ביום עבודה של 8 שעות מתוך יממה, במרווח של 60 דקות לפחות בין פעם לפעם, ובתנאי שרמת החשיפה הכוללת ל-8 שעות עבודה ביממה, תהיה נמוכה מרמת החשיפה המשוקללת המרבית המותרת;

"עבודה" - ייצור, שימוש, עיבוד, טיפול, טלטול או עבודת אחזקה;

"טיפול" - אחסון, סידור, הרכבה, תיקון, ציפוי, פירוק, חידוש או ניקוי;

"טלטול" - הובלה, הולכה, שינוע, העברה ממקום למקום, מילוי, הרקה, העמסה או פריקה;

"בודק מעבדתי מוסמך" - עובד במעבדה מוסמכת שהסמיכו מפקח העבודה הראשי לערוך בדיקות סביבתיות של ריכוזי כספית באויר במקום שבו עובדים בכספית;

"מעבדה מוסמכת" - מעבדה שאישר מפקח העבודה הראשי לביצוע בדיקות סביבתיות של ריכוזי כספית באויר במקום שבו עובדים בכספית;

"מעבדה רפואית" - מעבדה שבה מתקיימות הוראות תקנות בריאות העם (מעבדות רפואיות), התשל"ז-1977;

"מעבדה לבדיקות טוקסיקולוגיות" - מעבדה שאישר שר העבודה והרווחה בהסכמת שר הבריאות, לביצוע הבדיקות הטוקסיקולוגיות היחודיות הנדרשות בתקנות אלה;

"רופא מורשה" - רופא מומחה לרפואה תעסוקתית וכן רופא של שירות רפואי מוסמך ששר העבודה והרווחה, בהסכמת שר הבריאות, הרשהו לענין תקנות אלה;

"שירות רפואי מוסמך" -

- (1) לשכת בריאות מחוזית או נפתית של משרד הבריאות ;
- (2) קופת חולים כהגדרתה בחוק ביטוח² בריאות ממלכתי, התשנ"ד1994- ;
- (3) מוסד רפואי, ששר העבודה והרווחה, בהסכמת שר הבריאות, הסמיכו לענין תקנות אלה.

"רמת התראה" - רמה של סמנים ביולוגיים לחשיפה תעסוקתית שנמצאה בגופו של עובד, שממנה ומעלה חייב הרופא המורשה לשלוח הודעת התראה למעביד ולמפקח עבודה אזורי.

חשיפה לכספית

(תיקון התשנ"ט)

2. (א) במפעל או במקום עבודה אשר בו חשופים עובדים לכספית, יהיו תקני החשיפה המשוקללת המרבית המותרת והחשיפה המרבית המותרת לזמן קצר כמפורט בתוספת השלישית.

(ב) חישוב החשיפה המשוקללת ייעשה בשיטה הבאה :

$$\frac{C_1 \cdot T_1 + C_2 \cdot T_2 + \dots + C_n \cdot T_n}{T_1 + T_2 + \dots + T_n} = \text{חשיפה משוקללת (סה"כ משך הדגימה)}$$

C- ריכוז הכספית באויר, במיליגרם למטר מעוקב אויר ;

T- משך הדגימה, בשעות או דקות.

חובת עריכת בדיקות סביבתיות

(תיקון התשנ"ט)

3. (א) במפעל או במקום עבודה שבו עובדים בכספית, יערוך המעביד בדיקות סביבתיות תקופתיות של ריכוזי כספית באויר סמוך לאזור הנשימה של העובדים, על ידי בודק מעבדתי מוסמך, בתכיפות של אחת לשלושה חדשים לפחות, אלא אם כן יורה מפקח עבודה אזורי על תכיפות אחרת.

(ב) המעביד ירשום את תוצאות הבדיקות הסביבתיות של ריכוזי כספית באויר ביומן מעקב, בציון התאריך, השעה ומקום הדגימה, וישלח מיד העתק מתוצאות אלה למפקח עבודה אזורי, למעבדה לגיהות תעסוקתית של משרד העבודה והרווחה ולשירות הרפואי המוסמך המבצע את הניטור הביולוגי לעובדים.

(ג) המעביד יפרסם בתחנות העבודה השונות במפעל את תוצאות הבדיקות הסביבתיות המתייחסות לאותו מקום עבודה, כדי שיובאו לידיעת כל העובדים.

(ד) ערך מעביד בדיקות סביבתיות-תעסוקתיות תקופתיות באמצעות מעבדה מוסמכת שאינה המעבדה לגיהות תעסוקתית של משרד העבודה והרווחה, תשלח המעבדה המוסמכת את תוצאות הבדיקות הסביבתיות-תעסוקתיות אשר ביצעה אל המעבדה לגיהות תעסוקתית של משרד העבודה והרווחה, וכן תשמור אותן למשך עשרים שנים לפחות.

אמצעי גיהות סביבתיים

(תיקון התשנ"ט)

4. במפעל או במקום עבודה שבו עובדים בכספית, על המעביד לנקוט אמצעי גיהות אלה:
- (1) להתקין ולקיים אמצעי יניקה, ניקוז ופליטה, טובים ויעילים, או כל שיטה יעילה אחרת, בכל מקומות העבודה, באופן שריכוז הכספית באויר יהיה נמוך מהחשיפה המשוקללת המרבית המותרת, ובצורה שלא תזיק לבריאות העובד או לבריאות הציבור;
 - (2) להתקין ולקיים מינדפים טובים ויעילים, בעלי כוח יניקה מספיק, בזמן העבודה בשקילה או בבדיקה של אבקות או נוזלים המכילים כספית, לרבות במעבדות;
 - (3) לדאוג לאיסוף וסילוק מידי של פסולת המכילה כספית, מתחנות העבודה, באופן שלא תגרום למיטרד או נזק לבריאות העובד או לבריאות הציבור;
 - (4) לספק לכל עובד בכספית מברשת שיניים ומשחת שיניים לצחצוח השיניים, וכן מברשת וסבון לניקוי הידיים והצפורניים;
 - (5) לספק לכל עובד בכספית בגדי עבודה מתאימים, כולל נעליים וגרביים המיועדים אך ורק לעבודה;
 - (6) לדאוג לכביסה וניקוי של בגדי העבודה במרוכז במפעל או במקום אחר שהובא לידיעתו של מפקח עבודה אזורי;
 - (7) להתקין מלתחות כפולות לכל עובד, אחת לבגדי עבודה ואחת לבגדים נקיים, וכן מקלחות עם מים חמים, סבון ומגבות אישיות במספר נאות; המלתחות והמקלחות ימוקמו קרוב ככל האפשר לאזור הכניסה למפעל;
 - (8) לקבוע חדרים מיוחדים לאכילה ולשתיה, לעישון ולמנוחת העובדים;
 - (9) להתקין, במקום שבו עובדים בכספית, רצפה חלקה ללא אריחים, ללא שקעים וללא חריצים, בהמשך רציף, ולהשתמש בשיטה יעילה וטובה לאיסוף שיירי כספית הנמצאים על הרצפה.

ציוד מגן אישי

(תיקון התשנ"ט)

5. (א) במצבים מיוחדים אשר בהם עלול העובד בכספית להיות חשוף לריכוזים חריגים של כספית באויר, הגבוהים מההגבלות שנקבעו בתוספת השלישית, יספק המעביד לעובד ציוד מגן אישי יעיל ובאיכות טובה, והעובד יהיה חייב להשתמש בו.

(ב) ציוד המגן יהיה אישי ולא יועבר לעובד אחר, ויכלול בין השאר ולפי הצורך:

(1) מסכת מגן לפני, מצויידת במסנן מתאים לתרכובות הכספית עמן בא העובד במגע; המסנן יוחלף במסנן חדש בתכיפות הנדרשת לפי הוראות היצרן או מפקח עבודה אזורי;

(2) בגד מגן כפי שיורה מפקח עבודה אזורי.

(ג) המעביד ידאג לכך שהעובד ישמור על נקיון ציוד המגן האישי שנמסר לו וידריכו בכך.

(ד) אין באספקת ציוד מגן אישי לעובדים בכספית כדי לשחרר מעביד מן החובה לתקן תנאים סביבתיים במפעל ולהקטין את רמת הכספית באויר אל מתחת לרמות החשיפה המרביות המותרות שנקבעו בתוספת השלישית.

חובת הדרכה

6. המעביד ידאג, בשיתוף עם נציגות העובדים וועדת הבטיחות שבמפעל - אם ישנה, לארגן הדרכה מתאימה לכל העובדים, בזמן הקבלה לעבודה וכן אחת לשה חודשים לפחות, לגבי סיכוני הבטיחות, הגיהות והבריאות הנובעים מעבודה בכספית, ושיטות למניעת סיכונים אלה; המעביד יוודא שהעובד הבין את החומר שהודרך בו, וכן יוודאו המעביד וועדת הבטיחות שהעובד מבצע את כל ההוראות והנהלים שנקבעו לגבי העבודה בכספית.

אמצעי גיהות אישיים

7. (א) לא יאכל עובד, לא ישתה ולא יעשן במקום שבו עובדים בכספית, אלא בחדרים המיוחדים שהתקין לענין זה המעביד;

(ב) עובד בכספית יצחצח את שיניו במברשת שיניים וינקה את ידיו וצפורניו במברשת, בסבון ובמים, בגמר העבודה ולפני שהוא הולך לאכול או לשתות.

(ג) בתום יום העבודה יסיר העובד בכספית את בגדי העבודה וישאירם במלתחות המיועדות להם במפעל, וכן יתקלח לפני לבישת הבגדים הנקיים.

חובת אחסון, טלטול ושילוט מתאימים

(תיקון התשנ"ט)

7.א. (א) מעביד ידאג כי טלטול כספית ואחסונה ייעשו בכלים סגורים ומכוסים ובאמצעים בטוחים ומתאימים.

(ב) מעביד ידאג לשילוט מתאים ובולט לעין בכל אולם או עמדת עבודה שבהם עובדים בכספית, בנוסח הזה:

"זהירות! אזור עבודה בכספית; חובה לנקוט אמצעי בטיחות וגיהות מתאימים; אסור לעשן"

חובת בדיקות רפואיות

8. (א) לא יועבד אדם בכספית, אלא אם כן עבר בדיקה רפואית ראשונית תוך החודש שלפני תחילת העבודה, בידי רופא מורשה, שיקבע את התאמתו או אי התאמתו להתחיל לעבוד בכספית.

(ב) לא יועבד עובד בכספית, אלא אם כן עבר בדיקה רפואית חוזרת, בידי רופא מורשה, שיקבע את המשך התאמתו לעבוד בכספית;

בדיקה רפואית חוזרת תבוצע לראשונה שלושה חדשים לאחר תחילת עבודתו בכספית, ולאחריה מדי ששה חדשים.

(ג) עובד בכספית שנעדר מעבודתו, בשל התערבות כירורגית או בשל מחלה ממושכת, מעל לחדשיים, לא יועבד בכספית, אלא אם כן עבר בדיקה רפואית נוספת, בידי רופא מורשה, שיקבע את המשך התאמתו לעבוד בכספית.

(ד) רופא מורשה ומפקח עבודה שהוא רופא רשאים להורות על ביצוע בדיקות רפואיות, כאמור, בתאריכים מוקדמים יותר מן האמור בתקנת משנה (ב) וכן להחיל את חובת ביצוע הבדיקות הרפואיות גם לגבי עובד שאינו עובד בכספית כהגדרתו בתקנה 1.

(ה) לא הופיע עובד לבדיקות רפואיות חוזרות במועד שנקבע לו, ישלח השירות הרפואי המוסמך הודעה על כך למעביד והעתק ממנה למפקח עבודה אזורי.

היקף הבדיקות הרפואיות

(תיקונים: התשמ"ו, התש"ן, התשנ"ג)

9. (א) בדיקה רפואית ראשונית, חוזרת או נוספת, תכלול לפחות:

- (1) אנמנזה רפואית כללית ותעסוקתית;
- (2) בדיקה קלינית כללית, לרבות בדיקה נוירולוגית;
- (3) תמונת דם כללית, לרבות רמת ההמוגלובין, רטיקולוציטים וטרומבוציטים;
- (4) בדיקת שתן כללית;
- (5) בדיקת שתן לבדיקת רמת הכספית בשתן;
- (6) בדיקת כתיבה (של מספר משפטים), ובדיקת רטט הידיים;

(7) בדיקות דם לקביעת רמת הכספית בדם.

(ב) אלה בדיקות רשות:

(1) רמת הבילירובין הכללי, האלקלין-פוספטזה והטרנסאמינזה (SGOT ו-SGPT) ;

(2) רמת האוראה (שיתנן) בדם ;

(3) רמת הקראטינין (Creatinine) בדם ;

(4) בדיקה לגילוי חוסר באנזים G6PD ;

(5) כל בדיקה קלינית או מעבדתית נוספת, לפי ראות עיניו של הרופא המורשה הבודק.

(ג) הבדיקות המפורטות בתקנת משנה (א)(3) ו-(4) ובתקנת משנה (ב) יבוצעו במעבדה רפואית; הבדיקות המפורטות בתקנת משנה (א)(5) ו-(7) יבוצעו במעבדה לבדיקות טוקסיקולוגיות.

חובת ניהול כרטיס בדיקות רפואיות

10. שירות רפואי מוסמך ינהל, לגבי כל עובד שהוא בודק, כרטיס בדיקות רפואיות, שבו יירשמו הפרטים האישיים של העובד, לרבות שמו המלא, שם אביו, מספר הזהות שלו ומענו, וכן פרטים אלה:

(1) תאריך ביצוע הבדיקה הרפואית ;

(2) שם המעביד ומקום המפעל ;

(3) תיאור עבודת העובד אשר בקשר אליה נערכה הבדיקה הרפואית ;

(4) ממצאי הבדיקות הקליניות והמעבדתיות ;

(5) תוצאות הבדיקות הרפואיות, מסקנתו וחוות דעתו של הרופא המורשה הבודק, על התאמתו או אי התאמתו של העובד להתחיל או להמשיך כעובד בכספית ;

(6) המועד לבדיקה הרפואית החוזרת, לרבות מועד שהוקדם ;

(7) שמו וותימתו של הרופא המורשה הבודק.

פנקס בריאות

11. (א) שירות רפואי מוסמך ינפיק לכל עובד שהוא בודק בהתאם לתקנות אלה פנקס בריאות, שבו יירשמו השירות הרפואי המוסמך והמעביד את הפרטים שצויינו בתוספת השניה, ויאשרו אותם בחותמת ובחתימה; הוצא לעובד פנקס בריאות בהתאם לתקנות אחרות, יירשמו הפרטים האמורים בפנקס שהוצא לעובד לראשונה וכן תוצאות הבדיקות הרפואיות השונות שנבדק והאבחנות שנקבעו לגביו.

(ב) שירות רפואי מוסמך ימסור את פנקס הבריאות למעבידו של עובד בכספית, אשר יחזיקו במקום העבודה כל עוד הנבדק עובד בכספית אצלו; הפסיק העובד בכספית לעבוד אצלו, יחזיר המעביד את הפנקס לידי השירות הרפואי המוסמך שערך את הבדיקה הרפואית האחרונה.

(ג) רופא של שירות רפואי מוסמך יביא לידיעתו של העובד הנבדק, תוך זמן סביר, את מצב בריאותו, בדרך ובאופן שיקבע.

חובת המעביד להסדרת הבדיקות הרפואיות

12. (א) הבדיקות הרפואיות בהתאם לתקנה 8 ייערכו לפי פניית המעביד בימים ובמועדים שיקבע השירות הרפואי המוסמך.

(ב) עובד בכספית חייב להתייצב בשירות הרפואי המוסמך לצורך עריכת הבדיקות הרפואיות כאמור, בימים ובמועדים שנקבעו לו.

(ג) הזמן הדרוש לשם ביצוע הבדיקות הרפואיות ייחשב לעובד חלק משעות עבודתו.

אי התאמה לעבוד בכספית

(תיקונים: התש"ן, התשנ"ט)

13. יראו עובד כמי שאינו מתאים להיות עובד בכספית אם נתקיים בו אחד מאלה:

- (1) הוא סובל מהרעלת כספית חדה או כרונית;
- (2) נמצאה אצלו רמה של 100 מיקרוגרם ויותר של כספית אנאורגנית לגרם קריאטינין של שתן, אפילו בהעדר כל ממצא קליני או מעבדתי אחר;
- (3) היא אשה הרה או מניקה העובדת עם מתיל-כספית ותולדותיו;
- (4) טרם מלאו לו 18 שנים;
- (5) נמצאו אצלו מחלות כרוניות של מערכת העצבים ושל הכליות;
- (6) נמצאה אצלו אי התאמה אחרת לדעת הרופא המורשה הבודק;
- (7) נמצאה אצלו רמה של 4 מיקרוגרם ויותר של כספית אנאורגנית לכל מאה סמ"ק של דם גם בהעדר כל ממצא קליני או מעבדתי אחר.

הודעה למפקח על אי התאמת העובד

14. (א) קבע הרופא המורשה הבודק שקיימת אי התאמה של אדם להיות עובד בכספית, ימסור השירות הרפואי המוסמך הודעה מיוחדת על כך למפקח עבודה אזורי, תוך 10 ימים מיום מתן חוות דעתו של הרופא המורשה הבודק, ובה פרטים אלה: שם העובד, גילו, מקום העבודה או המפעל, משך תקופת עבודתו בכספית, תוצאות הבדיקה הרפואית ומסקנות.

(ב) קיבל מפקח עבודה אזורי הודעה בהתאם לתקנת משנה (א) מאת השירות הרפואי המוסמך -

(1) ישלח למעביד בדואר רשום התראה ובה פירוט חובותיו בענין איסור העבדת העובד; העתק ההתראה יישלח ללשכת שירות התעסוקה, למוסד לביטוח לאומי, לשירות הרפואי המוסמך ולנציגות העובדים המייצגת את העובד;

(2) יבדוק את הנסיבות שגרמו לחשיפת יתר לכספית ולאי התאמת העובד להמשיך לעבוד בכספית, וידרוש תיקון הליקויים בהתאם לצורך.

(ג) לא יוחזר עובד כאמור לעבודה בכספית אלא אם כן עבר בדיקה רפואית נוספת בידי רופא מורשה ואושר מחדש להמשיך לעבוד בכספית.

איסור העבדה אחר קבלת התראה

15. מעביד שקיבל התראה לגבי אי התאמת העובד לעבודה בכספית, יחדל להעבידו כעובד בכספית תוך שבוע מיום קבלת ההתראה ויפעל לגבי בהתאם להוראות שקיבל ממפקח עבודה אזורי.

הודעה על רמת התראה

(תיקון התשנ"ט)

15א. רופא מורשה יודיע למעביד ולמפקח עבודה אזורי על כל עובד שנמצאה אצלו רמת התראה של 3 מיקרוגרם ויותר של כספית אנאורגנית לכל מאה סמ"ק של דם או רמת התראה של 70 מיקרוגרם ויותר של כספית אנאורגנית לגרם קריאטינין של שתן.

חובת הודעה על עבודה בכספית

16. לא יתחילו במקום עבודה או במפעל לעבוד בכספית, אלא אם כן נמסרה על כך הודעה מוקדמת בכתב, שלושה חדשים מראש לפחות, למפקח העבודה האזורי.

הוראת מעבר

17. במקום עבודה או במפעל אשר בו עובדים בכספית לפני תחילתן של תקנות אלה, ישלח המעביד, על אף האמור בתקנה 16, הודעה על כך למפקח העבודה האזורי, תוך חודש ימים מיום תחילתן של תקנות אלה.

ביטול

18. תקנות הבטיחות בעבודה (בדיקות רפואיות של עובדים בכספית), התשכ"ג1962 - בטלות.

תחילה

19. תחילתן של תקנות אלה חודש מיום פרסומן.

תוספת ראשונה

(תקנה 1)

(תיקון התשנ"ט)

מקומות עבודה ותהליכי עבודה שתקנות אלה חלות עליהם גם אם ריכוז הכספית באוויר נמוך ממחצית החשיפה המשוקללת המרבית המותרת:

(1) ייצור, חידוש, תיקון, פירוק של מכשירים מדעיים, רפואיים או מכשירי מדידה שיש בהם כספית;

(2) ייצור כלור בשיטה אלקטרוליטית;

(3) ליטוש אוטומטי של יהלומים במלטשות המכילות כספית.

תוספת שניה

(תקנה 11)

פרטי רישום בפנקס הבריאות

(1) מדור לזיהוי העובד (לרישום בידי השירות הרפואי המוסמך):

(א) שם המשפחה ושם פרטי;

(ב) שם האב;

(ג) מספר הזהות;

(ד) תאריך לידה;

(ה) שם השירות הרפואי;

(ו) תאריך מתן הפנקס.

(2) מדור המעבידים (לרישום בידי כל מעביד):

(א) שם המעביד ומקום המפעל;

- (ב) תיאור עבודת העובד - ואם הועבר לעבודה חדשה שאינה ארעית - תיאור עבודה זו וכן תאריך תחילת כל עבודה כאמור ;
- (ג) תאריך סיום העבודה שנרשמה בהתאם לפסקה (ב) ;
- (ד) חתימת המעביד והחותמת שלו .
- (3) מדור הבדיקות הרפואיות (לרישום בידי השירות הרפואי המוסמך) :
- (א) תאריך כל בדיקה ומטרתה, תוך ציון אם היא בדיקה ראשונית, חוזרת או נוספת ;
- (ב) האם נתגלה מימצא רפואי במבחנים ובבדיקות שנערכו ;
- (ג) האם נתגלתה מחלת מקצוע או השפעה אחרת על בריאות העובד ;
- (ד) אישור השירות הרפואי שהעובד מתאים להתחיל או להמשיך בעבודה שלשמה הוא נבדק, או שאינו מתאים לכך ;
- (ה) קביעת מועד לבדיקה החוזרת הבאה, לרבות מועד מוקדם מהרגיל ;
- (ו) שם השירות הרפואי המוסמך ;
- (ז) שם הרופא המורשה הבודק וחתימתו .

תוספת שלישית

(תקנות 2(א), 5(א) ו-1(ד))

(תיקון התשנ"ט)

תקני החשיפה המשוקללת המרבית המותרת והחשיפה המרבית המותרת לזמן קצר של כספית, במיליגרם למטר מעוקב של אוויר :

סוגי הכספית ותרבותיה	חשיפה משוקללת מרבית מותרת ב- מ"ג/מ"ק	חשיפה מרבית מותרת לזמן קצר ב- מ"ג/מ"ק
(1) כספית מתכתית ותרבות אנאורגניות של כספית	0.040	-
(2) תרבות אלקיל של כספית	0.010	0.030
(3) תרבות אריל של כספית	0.100	-

י"א בכסלו התשמ"ה (5 בדצמבר 1984)

שר העבודה והרווחה

¹ ק"ת 4746, התשמי"ה (15.1.1985), עמ' 504.
תיקונים:
ק"ת 4972, התשמ"ו (25.9.1986), עמ' 1489;
ק"ת 5255, התשי"ך (15.3.1990), עמ' 461;
ק"ת 5512, התשנ"ג (30.3.1993), עמ' 709;
ק"ת 5958, התשנ"ט (8.3.1999), עמ' 466.
² במקור נשמטה המלה "ביטוח" משמו של החוק.